

Nr 125.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1949/50 till hjälpverksamhet för utlandssvenskar och flyktingar.

(3:e avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under femte huvudtiteln, punkterna 100 och 101, framlagt preliminära förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 146, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 11 mars 1949, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa till Bidrag till omhändertagande av utlandssvenskar m. m. 450 000 kronor och till Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. 1 550 000 kronor.

För innevarande budgetår ha anvisats till Bidrag till omhändertagande av utlandssvenskar m. m. 750 000 kronor samt till Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. samma belopp.

1948 års riksdag anhöll om utredning av frågan om överförande snarast möjligt av den av utlandssvenskarnas förening bedrivna understödsverksamheten till annat organ. Vidare förutsatte riksdagen, att de skäl, som tala för upphörande av statens flyktingsnämnds verksamhet, skulle komma under beaktande i samband med nämnda utredning. Med anledning härav tillkallade departementschefen särskilda sakkunniga att verkställa nämnda utredning, vilka antogo benämningen 1948 års kommitté för utlandssvenskar och flyktingar.

Utredningsmännen ha den 22 februari 1949 avlämnat betänkande med förslag angående den sociala omvårdnaden om utlandssvenskar och utläningar. Betänkandet har varit föremål för remissbehandling. Då härvid kort remisstid utsatts, har i flera yttranden anförts, att de i betänkandet framlagda förslagen icke hunnit prövas med den grundlighet, som varit önskvärd. Ej heller inom socialdepartementet har tiden medgivit en ingående granskning av förslagen. På grund härav ha de sakkunnigas förslag endast i vissa delar ansetts böra nu föreläggas riksdagen. Beträffande betänkandet samt däröver avgivna yttranden torde få hänvisas till propositionen.

Vad gäller hjälpverksamheten för u t l a n d s s v e n s k a r avser departementschefen föreslå Kungl. Maj:t, att proposition angående hjälpverksamhetens ordnande på längre sikt skall föreläggas 1950 års riksdag. Då emellertid fortfarande årligen något hundratal hemvändande utlandssvenskar kan

beräknas vara i behov av hjälp, borde, intill dess ställning tagits till kommitténs förslag, möjligheten att bispringa dem genom utlandssvenskarnas förening hållas öppen.

Departementschefen framhåller emellertid, att en fortsatt inskränkning av hjälpverksamheten bör eftersträvas. Vad angår mottagningshjälpen tillstyrkes därför kommitténs förslag att tiden för det första omhändertagandet genom utlandssvenskarnas förening, nu 12 månader, skall ytterligare förkortas. Tiden borde dock icke som kommittén förordat maximeras till 90 dagar utan hjälpen borde vid behov kunna utsträckas till 180 dagar. Såsom kommittén föreslagit borde starthjälpen vid tillträdande av arbetsanställning vara förknippad med återbetalningsskyldighet.

Den låneverksamhet, som utlandssvenskarnas förening bedriver med statsmedel i syfte att stödja sådana utlandssvenskar, vilka icke kunnat erhålla anställning men anses ha möjlighet att försörja sig genom att starta rörelse i sitt tidigare yrke, har kommittén funnit mycket lofvärd. Kommittén föreslår en utvidgning av nu gällande villkor, så att rörelsen ej behöver startas i vederbörandes tidigare yrke, samt att lånen icke lämnas räntefritt utan åsättas gängse bankränta. Hitintills hade i samband med utbetalning av lån vanligen även beviljats månadsunderstöd, intill dess rörelsen kunnat giva innehavaren hans försörjning. I fortsättningen förorda de sakkunniga, att det för uppehållet under förslagsvis högst ett år erforderliga beloppet ingår i lånesumman, varför maximibeloppet borde höjas från 10 000 till 15 000 kronor. Departementschefen tillstyrker i fråga om låneverksamheten de sakkunnigas förslag. Då verksamheten dock vore av ringa omfattning, kan departementschefen icke förorda, att densamma överföres till ett statligt organ, innan ställning tagits frågan om dess framtida bestånd. De statliga organen föreslås emellertid få ökat inflytande genom att en representant för socialstyrelsen och en representant för arbetsmarknadsstyrelsen ingå som ledamöter i den delegation, som inom utlandssvenskarnas förening prövar låneansökningarna.

Även sändningarna av livsmedel m. m. till svenskar i utlandet anses böra fortgå under nästa budgetår, ehuru sändningarnas omfattning beräknas kunna icke obetydligt minskas.

Jämväl organisationen av hjälpverksamheten för flyktingar avser departementschefen att med utgångspunkt från det nu föreliggande kommittéförslaget senare upptaga till prövning. Under nästa budgetår föreslås dock, att verksamheten bedrivs i stort sett efter samma riktlinjer som tillämpas f. n.

Departementschefen finner icke tillräckliga skäl föreligga att nu förorda ett överförande av ansvaret för mottagningslägren på länsstyrelserna. Dessa läger anses även under nästa budgetår böra drivas av arbetsmarknadsstyrelsen. Praktiska olägenheter ha emellertid uppkommit på grund av ovisshet rörande polismyndigheternas möjligheter att bestrida kostnader för in-kvartering m. m. av flyktingar. Då kostnaderna för flyktingars omhändertagande å läger bestridas helt av statsmedel, föreslås att även polisens kost-

nader för inkvartering m. m. av flyktingar, som utan att intagas å läger stå under polismyndighets uppsikt, bestridas av staten. För ändamålet skulle tagas i anspråk det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Anordnande av polisbevakning i annan än den i lagen om polisväsendet i riket stadgade ordning m. m.

Departementschefen är icke beredd att nu taga ställning till frågan huruvida statens flyktingsnämnd bör kvarstå i framtiden och vilka uppgifter som i sådant fall böra fullgöras av nämnden. Under nästa budgetår borde emellertid nämnden fortfarande finnas kvar med i stort sett oförändrade uppgifter. Tillströmningen av flyktingar under de sista två åren hade visat en starkt stigande tendens, varför det vore svårt att f. n. överblicka behovet i framtiden av ett organ av flyktingsnämndens karaktär.

Den på medicinalstyrelsen ankommande flyktingverksamheten omfattar huvudsakligen sådana utläningar av olika nationaliteter, som överfördes från tyska koncentrationsläger våren och sommaren 1945 och alltsedan dess varit intagna på olika anstalter för vård. Av de den 1 juli 1947 till styrelsen överförda 820 fallen återstå f. n. ca 340. Ifrågavarande verksamhet anses jämväl under nästa budgetår böra ledas av medicinalstyrelsen.

Den särskilda hjälpverksamhet för estlandssvenskar, som bedrivs av kommittén för estlandssvenskarna och Rågöstiftelsen, beräknas vara i stort sett slutförd med utgången av år 1949. Därefter kommer dock att återstå indrivningen av vissa av statsmedel utlämnade lån. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta rörande det fortsatta handhavandet av denna indrivningsverksamhet.

Under anslaget till Bidrag till omhändertagande av utlandssvenskar m. m. har till sändningar av livsmedel m. m. beräknats 200 000 kronor samt till verksamheten i övrigt — inberäknat bidrag med 30 000 kronor till utlandssvenskarnas förenings ordinarie verksamhet — 250 000 kronor. I enlighet härmed har anslaget beräknats till 450 000 kronor, innebärande en sänkning med 300 000 kronor i förhållande till löpande budgetårs anslag.

Vad gäller anslaget till Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. ha kostnaderna för mottagningslägren uppskattats till 400 000 kronor. För den på flyktingsnämnden ankommande verksamheten beräknas 195 000 kronor mot 345 000 kronor innevarande budgetår. Till vissa kostnader för hjälp åt estlandssvenskar ha upptagits 25 000 kronor. Kostnaderna för medicinalstyrelsens flyktingverksamhet ha uppförts med ett belopp av 930 000 kronor. Sistnämnda kostnader ha under nästföregående och innevarande budgetår bestritts från reservationer å under sjunde huvudtiteln anvisade anslag till internationellt återuppbyggnadsarbete. Medel för ändamålet kunna emellertid icke längre disponeras å sagda anslag. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget till Bidrag till flyktingars uppehälle, utbildning m. m. uppgår sålunda till 1 550 000 kronor, innebärande en ökning med 800 000 kronor.

Utskottet. I propositionen framhålles, att det betänkande, som avgivits av 1948 års kommitté för utlandssvenskar och flyktingar, icke hunnit fullständigt prövas. Departementschefen har därför för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t, att proposition angående ordnande på längre sikt av hjälpverksamheten för utlandssvenskar och flyktingar skall föreläggas 1950 års riksdag. Med hänsyn härtill anser sig utskottet böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt hjälpverksamhet under nästa budgetår enligt i huvudsak nuvarande utformning. Utskottet vill emellertid understryka vad departementschefen anfört om fortsatt begränsning av hjälpverksamheten genom utlandssvenskarnas förening. I detta sammanhang vill utskottet även betona, att hjälpen till utlandssvenskar i Sverige enligt utskottets mening endast bör syfta till att reellt sett ge dessa samma ställning som övriga svenskar i hemlandet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

a) till *Bidrag till omhändertagande av utlandssvenskar*
m. m. 450 000 kronor;

b) till *Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning*
m. m. 1 550 000 kronor.

Stockholm den 6 maj 1949.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 123.
